

BÁT NHÃ ĐĂNG LUẬN THÍCH

QUYỂN 7

Phẩm 10: QUÁN CỬ LỬA

Lại nữa, phẩm trước đã ngăn thủ và “thủ giả”, trừ chấp kiến ấy, nay lại khiến hiểu về pháp duyên khởi “không một”, “không khác” nên có phẩm này khởi sinh. Người ngoại đạo nói: trong đệ nhất nghĩa có thủ “thủ giả”. Vì sao? Do hai pháp này cùng xét rõ lẫn nhau, thí như củi lửa, làm sao biết chẳng? Như Phật đã nói: trong đệ nhất nghĩa có thủ và “thủ giả” của ấm v.v... nhân đây thành vậy. Nghĩa của tôi được lập. Luận giả nói: Chung ngăn phá chấp khởi nên củi lửa cũng ngăn. Ông nay chưa ngộ còn nói có thật, như Phẩm Quán năm ấm đã nói. Hoặc là nhân sắc, sắc không thể được, nhân cũng như đây, tuy trước đã phá mà nay sẽ ngăn lại. Ông nên lắng nghe! Đây ngăn chấp phương tiện củi lửa hai thứ muốn khiến có đó là một chẳng? Là khác chẳng? Hoặc như thế có lỗi gì? Củi, lửa là một thì nghĩa không như thế. Vì sao? Vì kệ nói:

Hoặc lửa chính là củi

Tác giả, tác nghiệp (là) một.

Thích: Do đất... kia thí dụ không có nên đây không tương ứng. Có người nói: bốn đại là củi, noãn giới là lửa. Lại có người nói: trong các đại kia noãn giới khởi lên nên gọi là lửa. Luận giả: trong đây càng phương tiện nói, trong đệ nhất nghĩa để củi lửa hai việc không là một thể. Vì sao? Vì là tác giả tác nghiệp vậy. Thí như người chặt, chỗ chặt có khác nhau, lửa là tác giả, noãn là tác nghiệp. Vì tác giả, nghiệp khác nhau nên củi lửa không là một. Lại nữa, nếu lửa tức là củi thì tác giả tác nghiệp một. Nếu định như thế thì ông không nên nói là củi là lửa. Ngoài củi có lửa tức nghĩa thể là một bị hoại, vì không ấm áp, không thiêu thì lửa liền vô dụng, thể pháp không khác, lập nghĩa có lỗi, ông nói củi lửa là một, thì nghĩa ấy không như thế. Lại nữa, củi lửa là khác

thì cũng không như thế. Vì sao? Như kệ nói:

*Hoặc lửa khác với củi
Là củi nên có lửa.*

Thích: Vì kia khác nhau thí như vật ngoài khác, mà không muốn như thế. Trong đây nói nghiệm: trong đệ nhất nghĩa lửa, củi không khác nhau. Vì sao? Vì có xét rõ, như tự thể củi. Như thế trong đệ nhất nghĩa củi, lửa không khác nhau. Vì sao? Vì có xét rõ, như tự thể lửa. Nếu nói củi, lửa vật khác, đều có cùng xét rõ, tất cả có xét rõ nên nhân chẳng phải luôn luôn thì là nghĩa ấy không như thế. Vì sao? Vì nghĩa xét rõ tất cả kia v.v... là tương tự cũng đồng ngăn, nên không lỗi, hoặc định muốn được lửa, củi khác nhau thì có lỗi vậy. Như kệ nói:

*Như thế thường nên đốt
Vì không nhân củi vậy*

Thích: Không xét rõ củi nên lửa phải thường đốt (nhen) dù khi không có củi, lửa cũng không diệt, vì chúng khác nhau. Lại nữa, củi khò vào lửa cũng không có lửa khởi, nghĩa đều không như thế. Như kệ nói:

*Lại không công đốt lửa
Lửa cũng không nghiệp thiêu.*

Thích: Không có tướng “có thể đốt” thì nghiệp không có “thể”. Nhưng không muốn như thế. Vì sao? Trẻ con trai gái đều biết có nhân, đều muốn có nghiệp. Trong đây lập nghiệm: trong đệ nhất nghĩa lửa củi không khác nhau. Vì sao? Vì có nhân, có khởi tác, có nghiệp, như tự thể củi, rộng như trước nói. Môn củi cũng như thế, vì củi là nhân đốt, có khởi, có nghiệp, đều đồng nói lửa, thế nên chẳng phải nhân, thí dụ không thành. Hoặc ý ông nói lửa chính khi đốt gọi là củi thì cũng không như thế. Như kệ nói:

*Hoặc lửa chính khi đốt
Ông nói là củi ấy
Lúc kia chỉ có lửa
Ai là có thể đốt củi?*

Thích: Ở trong thế đế, khi chưa đốt gọi là củi, chính khi đốt gọi là lửa, vì củi là duyên của lửa, chính khi đang đốt chỉ nói lửa nên đây khởi cũng chỉ nhóm họp. Chỉ là độc tự (một mình), nên có thể là nhân của quả thiêu nấu chiếu sáng nên nói là lửa. Trong đệ nhất nghĩa khởi không thể được, trước đã ngăn vậy. Lại nữa, hoặc ý ông nói bốn đại bằng nhau, giới lửa không tăng, nói gọi là củi, hoặc nói ba đại gọi là củi, ba hoặc bốn kia là sở thiêu của nó, lửa cũng như thế, đại nhóm họp hòa hợp nên nói là lửa. Nếu thế nói như thế, nay sẽ lập nghiệm: trong

đệ nhất nghĩa lửa không cháy củi. Vì sao? Vì đại của nó thí như thủy đại vì sắc như thế, vì hữu, vì thô vì thuộc về sắc ấm, vì ngoài, vì có sinh, vì có nhân, như thế nhân nghiệm đây nên rộng nói. Như ý kia nói: trong đệ nhất nghĩa lửa có thể cháy, tức là không đúng. Lại nữa, như kệ nói trước: “Lúc kia chỉ có lửa, ai là có thể đốt củi”? Chỉ là nghĩa gì? Nghĩa là đại nhóm họp nên khởi quán xét riêng, ở trong thế để nói là củi lửa. Ông nói chính khi đốt nói là củi... tức nghĩa ấy không như thế. Hỏi: đất... trong hòa hợp, có lửa có thể cháy nên ông lập dụ tức dụ đây không thành. Trả lời: thành lập tương tự tức kia cũng đồng phá tự tướng của đất v.v... tôi dẫn làm dụ, ông nói dụ không thành thì tôi không lỗi này. Vì trong đệ nhất nghĩa ngăn không hoại chỗ hiểu của thế gian vậy. Lại nữa, Tỳ Thế sư nói: một phần của ngã vi trần củi lửa, một phần trần này cùng trần sau hợp, nghiệp đây làm hòa hợp y chỉ hai trần, hai vi trần kia hòa hợp khởi tác gọi Đà-lạp-tỳ đây nói là “thật”, như thế ba trần sắp đi từ từ khởi rồi làm ánh sáng vậy, gọi là Đà-lạp-tỳ lửa, như thế trần củi cùng trần củi hòa hợp. Củi lửa hai thứ kia càng xét rõ nhau, vì xét rõ nhau nên được thành nhân quả. Luận giả nói: Kia cũng như bài kệ trước nói, hoặc lửa khác với củi, lia củi nên có lửa, chấp như thế v.v..., trước đã rộng ngăn, trong đây nên nói. Lại nữa, chẳng phải trong đệ nhất nghĩa, lửa làm ánh sáng. Vì sao? Vì đại của nó. Thí như đại khác và ngăn kia khởi. Trong đệ nhất nghĩa vi trần hỏa đại không thể khởi làm Đà-lạp-tỳ lửa. Vì sao? Vì vi trần. Như vi trần khác. Hỏi: ông trước lập nghĩa có lý do gì? Là khởi các trần, là đều không khởi? Nếu là khởi các trần, lập nghĩa thì hoại. Nếu đều không khởi, thì thí dụ không có “thể”. Trả lời: ông nói chẳng khéo. Như phân biệt trước tức chẳng phải chỗ mong muốn của tôi. Phân biệt sau thì thí dụ cũng thành. Vì sao? Như vi trần lửa không thể khởi lửa; các trần địa v.v... mỗi mỗi đều như thế. Lại nữa, trong đệ nhất nghĩa để vi trần lửa kia, không thể khởi lửa. Vì sao? Vì khác nhau, thí như nước như thế vì tạo tác, vì hoại, vì khởi... các nhân, đây nên rộng nói. Lại nữa, người Tăng Khư nói: Như tôi lập nghĩa Tát-đỏa-át-la-xà, các sắc xúc khi tăng nói gọi là lửa hoặc Đa-mô khi tăng nói gọi là củi, thế nên định lấy củi làm nhân của lửa, vì củi là nhân nên xét rõ củi nói lửa. Luận giả nói: Kia cũng có lỗi, vì trong đệ nhất nghĩa, hơi ấm áp chẳng phải thể của lửa. Vì sao? Vì đại vậy, như thí dụ trước đã ngăn. Lại nữa, kệ nói:

Hoặc khác thì không đến.

Thích: Hoặc lửa khác củi tức vì khác nên không đến, thí như chưa đến củi lửa. Do tác giả dụ cho lửa, tác nghiệp dụ cho củi, hai thứ đây

hòa hợp gọi là tướng tác, nghĩa chính như đây. Lại nữa, kệ nói:

*Không đến nên không cháy
Không cháy nên không diệt
Không diệt tự tướng trú.*

Thích: Do lửa này không có nhân lia củi được thành nên tức là trú tự tướng, vì trú tự tướng nên gọi là thường. Đã không nghĩa đây nên biết củi lửa không khác nhau. Nếu lập khác thì như trước đã ngăn, đây nên rộng nói. Như kệ sau nói:

*Vật này cùng vật kia,
Khác nhau thì không đúng.*

Ngoại đạo nói: hoặc khác không đến tức mắc lỗi như thế, là như kệ trước nói: “Khác nhau thì không đến” tức không đến không cháy... Do khác nhau, có đến thì không như lỗi trên, nghiệm ấy thế nào? Như người nữ, trượng phu khác nhau nên đến nhau, là chỗ hiểu của thế gian không thể phá tức như kệ nói:

*Cháy khác với “có thể đốt”
Hai đây năng (có thể) đến nhau
Như nữ đến trượng phu
Như trượng phu đến nữ*

Luận giả nói kệ:

*“Cháy” khác “có thể đốt”
Hai đây đến với nhau.*

Thích: Ý ông lập thí dụ về “khác”, nam nữ kia ví như như thế tức là lẫn nhau không xét rõ tướng, vì củi lửa chỗ đồng mà khởi, tướng đến lại là khác; lẫn nhau không tướng quán tướng mà có thể nói tôi được nhân tức chẳng phải hoàn toàn. Như kệ nói:

*Lửa, củi đã có khác
Tức không xét rõ nhau.*

Thích: lẫn nhau không xét rõ (quán) về tướng, nghĩa đây thế nào? Nghĩa là tác giả, tác nghiệp hòa hợp tức rỗng không, như củi lửa khác nhau, ý không muốn như thế. Vì sao? Hai thứ kia không có đến. Ông nói tác giả, tác nghiệp hòa hợp khác nhau thì nghĩa ấy không như thế, vì chấp riêng pháp, lập nghĩa có lỗi. Lỗi thế nào ư? Ông nói khác nhau, mà có thể đến nhau, như nam nữ thì cả hai không thể được, vì môn không thành nên chẳng phải lỗi nhân không hoàn toàn. Chỉ vì ngoại đạo kia tự mê nơi nghĩa, trí tuệ cạn cợt, mới nói lời như thế, đầu phẩm thành lập củi lửa một-khác, thí dụ không có, cả hai đều không thành. Ngoại đạo nói: trong đệ nhất nghĩa có củi có lửa. Vì sao? Vì xét rõ tướng lẫn

nhau. Đây hoặc không có thì xét rõ hai tướng kia tức không được có. Thí như sừng thỏ. Do có củi, lửa càng xét rõ tướng lẫn nhau nên được lời nói đây là lửa củi, đây là củi lửa. Vì nghĩa ấy thí dụ được thành. Luận giả nói kệ:

*Nếu lửa quán ở củi
Nếu củi quán ở lửa.
Thể của gì thành trước
Má nói quán tướng có*

Thích: Hoặc quán tướng đó, là củi thành trước, là lửa thành trước, ông nên phân biệt. Như thế hai thứ đây, không có quán tướng riêng của một thứ thánh lập trước tức là vì trong đệ nhất nghĩa quán không thành cho nên nghĩa nhân không thành, cũng lỗi thí dụ. Hoặc ông nói ở trong thể để lập nhân này thì cùng nghĩa trái nhau, lại không có thí dụ, thành lập có lỗi. Hoặc ý ông nói củi kia thành trước nên không có lỗi thì nghĩa ấy không như thế. Như kệ nói:

*Hoặc lửa quán củi ấy
Lửa thành rồi lại thành.
Củi cũng nên như thế
Không lửa có thể được.*

Thích: Ông nếu định làm phân biệt như đây thì tức là lửa đã thành trước, xét đến “quán” củi sau. Nghĩa đây thế nào? Do củi không xét đến lửa thì củi thành trước, ý nói như thế, mà không muốn như thế. Trong đây nói nghiệm: Trong đệ nhất nghĩa, củi tồn tại trước lửa thì không có nghĩa như đây. Vì sao? Vì quán về “có”, như tự thể của lửa trước đã rộng nói. Ngoại đạo nói: hoặc củi cùng lửa không có một thứ thành trước, nay quán tướng củi lửa là một thời mà có, như sừng trâu trái phải đồng thời khởi vậy, nghĩa này được thành. Luận nói kệ:

*Hoặc đây đối đãi được thành
Kia cũng đối đãi như thế
Nay không có một vật đối đãi
Sao nói có hai thể thành?*

Thích: Đây nói thể tướng của lửa, kia nói thể tướng của củi, ý ngoại đạo muốn củi lửa đều thành, mỗi mỗi đều có, nghĩa này không đúng, vì sao? Do tự nhân kia, lại làm nhân lẫn nhau, nên quán xét về sinh khởi không thành, nghĩa kệ nói như đây. Lại nữa, dụ về sừng trâu, cũng nên hỏi như vậy: Trong hai sừng kia, cái gì là trái, cái gì là phải? Chỗ hiểu của người đời do quán tướng nên cái thứ hai được thành, không có nghĩa như đây. Lại nữa, như kệ nói:

*Hoặc “thể” đối đãi được thành
không thành sao nói đối đãi?
Không thành mà có đối đãi
Đối đãi này thì không đúng.*

Thích: Nghĩa là vật kia, không thành đây là không có đối tượng đối đãi, nghĩa kệ nói như thế. Trong đây nói nghiệm: trong đệ nhất nghĩa, củi không xét đến lửa. Vì sao? Vì thể của lửa không thành, như đất, nước... Lại nữa, kệ nói “không thành mà có đối đãi”, tức là ngoại đạo hoặc cho lỗi nói này là có lỗi sai, thế nào là lỗi sai? Vì kệ nói đối đãi thì không đúng. Vì không đối đãi, như hoa giữa hư không. Lại đối đãi này không đúng. Vì sao? Vì thể của củi không có, thí như vật ngoài khác. Môn nói về lửa cũng tương ứng nói như thế. Lại nữa, quán sát kia thì như kệ nói:

*Không có lửa có thể quán củi Củi
chẳng (phải) không quán lửa.*

Thích: Củi không xét đến lửa thì thể của củi không thành, như đạo lý, này như trước đã nói, cũng là ngăn chấp “thể” khác, sự tương tục riêng khác của thể kia vì khác nhau không thành. Nên kệ nói:

*Không củi có thể quán lửa
Lửa chẳng phải không quán củi.*

Thích: Trở ngại tướng đãi vậy và trở ngại thể khác nên biết. Lại nữa, kệ nói:

*Lửa không chỗ khác đến
Trong củi cũng không lửa.*

Giải thích: ngăn chấp “thể” khác và ngăn chấp cái “thật” đi và củi lửa. Hoặc có người nói, không củi có lửa, hoặc nói có đối đãi, hoặc nói không đãi, cả hai đều có cũng không thành. Vì sao? Vì nếu không có “thể” của củi thì lửa không có chỗ nương tựa; chỗ nương không có nên nghĩa đi không thành. Trong củi cũng không có lửa thì nghĩa ấy thế nào? Do có khởi, thí như thức. Lại nữa, đã phá củi lửa, các thứ khác cũng đồng ngăn phá. Kệ nói:

*Khác ngoài củi cũng ngăn
Trong khứ lai đã nói.*

Thích: Như trong đệ nhất nghĩa đã đi, chưa đi, khi đi, không đi, đã cháy, chưa cháy, đang cháy, không cháy, nghĩa cũng như thế. Vì sao? Vì cháy vậy. Như tự thể của lửa, các thứ như thế trong đây tương ứng nói. Lại nữa, như người đi không đi, người chưa đi không đi, rời cũng không đi, nay cũng trong đệ nhất nghĩa người đốt không đốt, người chưa đốt

ấy không đốt, lia cũng không đốt, những nghiệm như thế v.v...trước đã rộng nói. Vì sao? Vì hai tạo tác “không” nên không có người đốt (chủ thể đốt) là lỗi cả hai đều có. Thí như nắm đất, nên nói như thế. Lại nữa, như kệ nói:

*Chính củi không phải lửa
Khác củi cũng không có lửa.*

Thích: Ngăn chấp một “thể” và ngăn chấp khác “thể”, như thứ tự kia, trước đã giải nói. Kệ nói:

*Lửa cũng không là có củi
Trong lửa cũng không củi.
Trong củi cũng không lửa*

Thích: Như có trâu, như hoa trong nước, như quả trong đồ đựng, kia như thế nên củi lửa không thành, thí dụ không có “thể”, như đầu phẩm lập nghĩa, có quán thủ thu giả lẫn nhau. Như củi lửa thì thí dụ đây không có nên không tránh khỏi lỗi về lửa một, khác. Vì ngăn không có “thể”. Nên do nghĩa như đây, căn bản không thành. Như kệ nói:

*Đã ngăn củi và lửa
Tự thủ như thứ tự
Tất cả tịnh không khác
Bình áo kia... cũng thể.*

Thích: thế nào là phương tiện ngăn tự thủ? Trong đây lập nghiệm: trong đệ nhất nghĩa tự thủ của chúng là hai, chẳng được một thể. Vì sao? Vì tác giả và tác nghiệp, như người chặt, chỗ chặt. Tự và thủ kia cũng không khác thể. Vì sao? Vì quán về “có” vậy, cũng như vật ngoài khác, như thủ của tự thể. Môn thủ cũng nên như thế rộng nói, đây lại nói thế nào? Trong đệ nhất nghĩa, thủ và tự ngã không được khác thể. Vì sao? Vì quán về “có”, cũng như vật ngoài khác, thí như tự ngã. Như thế, trong đệ nhất nghĩa thủ của Điều-đạt, hoặc thành không thành, không sở thủ của ngã Điều-đạt. Vì sao? Vì quán về “có”, cũng vì ngã, thí như ngã Điều-đạt ngoài khác. Lại nữa, trong đệ nhất nghĩa ngã của Điều-đạt, không thủ lấy thủ của Điều-đạt. Vì sao? Vì thủ vậy, như Da Nhã thủ. Như thế thủ của điều đạt, hoặc thành không thành, không quán ta điều đạt. Vì sao? Vì thủ ngã, như Da Nhã thủ. Như thế, thủ, ngã của lửa củi thứ tự đã nói, tất cả không các vật ngoài khác thì, pháp dụ không thành. Bình, áo v.v... tức là vật của bình v.v...kia, hoặc quả, hoặc nhân, tổng thật biệt thật, nên biết như thế, sao nói nghiệm chẳng? Như bình, đất là hai, trong đệ nhất nghĩa không được một thể. Vì sao? Vì tác giả và nghiệp vậy, như người chặt, chỗ chặt. Cũng không khác thể. Vì

sao? Vì quán về “có” nên cũng như quả. Như tự thể của đất, như ngăn củi lửa, sắc chẳng phải sắc pháp, cũng nên tương tự ngăn, đây lại nói gì? Như cây Khư-đà-la (thọ) gốc, cành, nhánh, lá cùng cây Khư-đà-la không được một thể. Vì sao? Khi chặt một nhánh, chẳng phải chặt tất cả, thí như cây táo. Lại nữa, trong đệ nhất nghĩa cây Khư-đà-la cùng với gốc, cành, nhánh, lá của cây Khư-đà-la không được khác thể. Vì sao? Vì gốc... khi hư hỏng, cây cũng hư hỏng, như tự thể của gốc v.v... Lại nữa, trong đệ nhất nghĩa sợi dọc và sợi ngang... kia cùng lụa, “thể” không khác. Vì sao? Vì quán về “có”, những thứ này khi hoại, kia cũng hoại. Như tự thể của sợi dọc như một thể, khác thể và một- khác, đều như lỗi trước, đây nên rộng nói. Do như thế nên trong đệ nhất nghĩa quán thật như lý, hoặc một, hoặc khác “thể” này không thành. Ở trong thế đế tự tại nói tức không trái chỗ hiểu ở đời; tùy thuận giới định tuệ trong thế đế mà nói thì người đời chấp làm đệ nhất nghĩa đế. Vì ngăn đây nên như kệ nói:

*Hoặc chấp ngã chân thật Các pháp mỗi
mỗi khác Nên biết người nói kia
Không hiểu nghĩa Thánh giáo.*

Thích: Sao nói không hiểu nghĩa Thánh giáo? Vì nghĩa hiện thấy và nghiệm đều không thành, mà chấp là thật nên gọi là không hiểu. Ý đây như thế. Do nghĩa ấy, trong phẩm này nêu rõ nghĩa duyên khởi khác là “không một, không khác”, chỉ bày người tu hành, thế nên được thành. Như trong kinh Phạm thiên vương vấn có kệ nói:

*Lìa thân không thấy pháp Lìa pháp không
thấy thân Không một cũng không khác Nên
phải thấy như thế.*

Thích: Người thấy như thế nghĩa là không thấy người kia thấy các Tu đa la như thế v.v... trong đây nên rộng nói.
